

18-дәріс

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АШЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

САЯСИ ФИЛОСОФИЯҒА КІРІСПЕ

Меншікті бөлу: Әділдік теориясы

Гипотетикалық келісім

Әділ қоғам дегеніміз не? Оны қалай тануға болады? Алдымен, әділдік мәселесі туындаған сияқты қарапайым мысал туралы ойланайық. Екі адам - сіз және мен - покер ойнап жатырсыз. Мен таратып жатырмын, сіз карталарды қарап жатырсыз. Қолымды көтерместен бұрын, мен ашылып қалған картаны көріп қалдымда қайтадан таратуды ұсындым. Бірақ сіз келіспей ойнды жалғастыру керек деп ұйғарасыз. Сондықтан біз келіспейміз. Бізге не істеу керек? Ақыр соңында, әрине, біреуіміз күшті қысымға, тіпті физикалық күшке көнеміз. Бірақ біз соққылар алдында, әділ немесе келісім келу қандай болатынын анықтау арқылы мәселені шешуге тырысудың бірнеше стратегиясы бар екенін түсінуіміз керек.

Мысалы, біз дау-жанжалды реттеу туралы келісім жасаған шығармыз. Одан бұрын, осындай жағдайда не істеу керектігін сипаттайтын құжатты немесе тағы басқала жолын қарастырдық дейк. Бұндай келісімдер дау-жанжалдарды шешеді. Неғұрлым келісім нақты болса, соғұрлым дауды батыл ауызша шешуге болады.

Бірақ, іс жүзінде нақты келісімнің болмауы мүмкін. Біз тағы не істей аламыз? Екінші ой - «бейтарап кісінің» көмегіне жүгіну. Екеуімізде құрметтейтін тұлға немесе сол клубтың төрешісі. Немесе балалар болсақ, бауырластарымыз болса, шешеміз деп шешсек болады. Тағы да, бұл әдіс арқылы біз түпкілікті шешімге келуге тиіспіз.

Бірақ, егер де ешкім жоқ болса? Үшінші стратегия - біреуді қиялға түсіру - гипотетикалық көрермен. «Егер әкеңіз мұнда болса, не дер еді?» Бірақ адамның бейтарап адамның жағдайға қалай қарайтынын ойлау арқылы ол дұрыс емес екенін түсінбеуі мүмкін емес. Сондықтан бұл тактика кейбір жағдайларда пайдалы жауап бере алады. Бейтарап адамның жағдайға қалай қарайтынын ойлау арқылы дұрыс емес екенін түсінбеуі мүмкін емес. Соңында біз гипотетикалық келісімге жүгінуіміз мүмкін. Егер сіз бұл мәселені талқылаған болсаңыз, біз осы шарттарға келісеміз. Роулз өзінің әділдік қағидаларын талқылауға дәл осы идеяны басшылыққа алады.

Егер біз гипотетикалық келісім әдісін қолданғымыз келсе, гипотетикалық шарт арнайы жағдайларда жасалатынын түсінуіміз керек.

Покер ойынын қайтадан қарастырайық: гипотетикалық келіссөз жүргізетін партиялар (сіз және мен) шынайы өмірдегідей бірдей орналасқанын деп болжасақ, әдісті пайдалана алмаймыз.

Өйткені нақты өмірде бізде келіспеушілік бар - мен қайта талқылауды қалаймын, бірақ сіз қаламайсыз, және біз осы дауды шешу жолын таба аламыз деп үміттенеміз. Егер гипотетикалық келісімге жету үшін біз нақты өмірден абстрактануымыз керек. Покер ойында бұл жеткілікті. Біз карталарды таратуға дейін қандай келісім жасағанымызды білеміз. Біздің қолымыздағыны ешкім білмейді. Егер мұны табысты көрсете алсақ, онда біз өзіміздің мүдделерімізге қарсы бола алмайтын жағдайға тап боламыз; яғни жақсы немесе жаман қолымыз бар. Егер біз бұл абстракцияны жасамасақ, гипотетикалық келісімге келу екі талай.

Әділеттілік әділдікті қажет етсе де, бейтараптылықты модельдеуге болады. Сондықтан Роулз әділеттілік принциптерін негіздеу үшін гипотетикалық шарттық дәлелді пайдаланады. Роулз жобасы үш элементтен тұрады:

Біріншісі, гипотетикалық келісімнің болуына қажетті шарттарды анықтау;

Екінші, оның әділдік принциптері таңдалған шарттарға сәйкес;

Үшіншіден, бұл дұрыс әділеттілік принциптері, кем дегенде қазіргі заманғы демократиялық режимдерге сәйкес келетінін көрсетеді. Енді, осы элементтерінің біріншісін қарастырайық. Роулз оны «бастапқы айқындама» деп атайтын келісімшарттың алғышарттары.

Қандай білім немесе білімсіздік орын алу керек егер әлеуметтік әділеттілік туралы келісімге қол жеткізу мүмкін болса?

Егер біз заманауи қоғамдағы барлық адамдар арасында гипотетикалық келісімшартты ұсынуға тырысатын болсақ, біз сәтсіздікке ұшыраған болар едік. Бәрінің бір ауыздан қабылдайтын шарттардың, немесе әділеттілік туралы түсінігінің толық сәйкестігінің болуы мүмкін емес.

Мысалы, кейбір ауқатты адамдар салық төлеуге қарсылық білдіреді, ал кейбір кедей адамдар қазіргі уақытта әлеуметтік төлемдерді арттыруға үшін, байларға салық салу мөлшерінің көбейгенін қалайды. Демек, бізде дау бар, ал әділдік теориясының мәні - мұндай дауларды шешуге тырысу.

Роулз пайымдауынша, Адамдардың өз мүдделеріне қатысты әділеттілік көзқарастары көбінесе біржақты болады. Олар қандай әлеуметтік карталарды - интеллект, күш және т.б. ойнатқанын білетіндіктен, адамдар көбінесе әділеттілікке сәйкес бейтарап көзқарасты қолдана алмайды. Роулздың басты идеясы әділеттілік әділдікті қажет етсе де, бейтараптылықты модельдеуге болады, егер білімсіздік орын алса

Бұл гипотетикалық келісім-шарт жол ашады. Бұны түсінікті ету үшін келесі мысалды қарастырайық.

Кітап: Саяси философияға кіріспе
Дәріс: Меншікті бөлу: Әділдік теориясы
Дәріс авторы: Есбол Мұханбетқалиев

Болашақта футбол төрешілерінің саны күрт азайды дейік. Көптеген ойындарда бейтарап төреші табылмайды. «Юнайтед» пен «Сити» арасындағы ойында жалғыз білікті төреші Юнайтед менеджері болсын деп ойлайық. Әрине, Сити келіспейді. Футбол қауымдастығы бұл мәселені мойындап, есірткі ойлап табады. Егер сіз осы препаратты қабылдасаңыз, бір жағдайдан басқа сіз өзіңіздің қызметіңізді әдеттегідей атқарасыз. Сізде есте сақтау қабілеті тұрақты емес. Сіз қандай футбол командасын басқаратыныңызды есіңізге түсіре алмайсыз (және сізді еске салуға тырысқандардың ешқайсысын естімесіз). Осы препаратты қабылдағаннан кейін, ойынның басты арбитрі қалай әрекет ету керек?

Жауап мынада, бұл әділ бола алады. Ол командалардың бірін басқаратынын біледі, бірақ нақты қайсы екенін емес. Тиісінше, ол кездейсоқ командалардың бірін таңдаса, ол өз командасына зиян келтіруі мүмкін. Егер біз өз командасының болашағына зиян тигізбеу қаупі бар деп ойласақ, онда оның жасай алатыны бір-ақ нәрсе ол әділ әрекет етеді және ойын ережелеріне сәйкес өтуіне мүмкіндік береді. Білімсіздік бейтараптылықты тудырады.

Осыны ескере отырып, біз Роулз құрылысының түпнұсқалық позицияны қарастыра аламыз. Алғашқы позициядағы адамдар - гипотетикалық мердігерлер - «білімсіздікке тұтылып өздерінің ерекшк жағдайларын білмейді. Осы білімсіздікке байланысты олар өз мүдделерін қалай ескеретінін білмейді және олар шынайы түрде әрекет етуге мәжбүр.

Бастапқы жағдайда адамдар, дейді Роулз, өздерінің қоғамдағы орны немесе әлеуметтік жағдайы туралы білмейді. Олар өздерінің әлеуметтік мәртебесін, жынысын немесе нәсілін де білмейді. Сондай-ақ, олар «табиғи активтерін» - олардың қабілеттері мен күштеріне иелік ету туралы білмейді. Барлық жағынан олар қандай карталар берілгенін білмейді.

Осындай жағдай адамдардың келісімге келуі үшін жеткілікті ме? Егер адамдарды әділеттілік мәселесіне тиісті бөлетін жалғыз нәрсе - жеке мүдде болса. Бірақ Роулз бұның тұрпайы көрінетінін мойындайды. Адамдар да келіспейді, өйткені олар әртүрлі заттарды бағалайды. Олардың әрқайсысында ерекше «игілік» ұғымы бар, яғни өмірдің сапасы туралы әр түрлі ойлары бар. Адамдарда моральдық, діни және философиялық көзқарастар, түрлі мақсаттар мен амбициялар бар. Олар сондай-ақ жақсы қоғам қалай болуы керек деген әртүрлі пікірлерге ие. Дегенмен, Роулздың пікірінше, адамдар бастапқы ұстанымында өздерінің жеке игілік туралы да білмейді және «ерекше психологиялық бейімділігі» туралы хабары жоқ.

«Еркіндік қағидаты»

Осы әдісті қолдануды түсіну үшін, Роулз «Еркіндік қағидаты» деп аталатын адамдардың бастапқы жағдайындағы негізгі және кең еркіндіктер жиынтығын түсіндіреді.

Еркіндікті реттеудің басқа принципін таңдау, шын мәнінде белгілі бір топқа қатысты кемсітушілікті немесе барлығына шектеулі бостандықты қабылдауды білдірер еді. Бірақ, егер адам қандай топқа немесе тапқа жататынын білмеген болса, бұған кім келіседі? Өздерінің нәсілін білмейтін болса, белгілі бір нәсілге қатысты кемсітушілікті кім таңдайды? Және кім адамның еркіндігін шектеуге шешім қабылдады? Еркіндік принципі рационалды таңдау болып көрінеді.

Екінші жағынан, қайшылық мынада, бәрін жетілдіретін жағдайда, адамдар аз немесе тең емес бостандықты таңдай алады. Роулз мұны жоққа шығарады, және біз оның себептерін қарастырамыз. Бірақ неғұрлым қарапайым қарсылық мынада, адамдар, жоғарыда сипатталғандай, ешқандай шешім қабылдай алмайды. Олар өздеріне не ұнайтындарын білмейді. Сонда қоғам қалай болуға тиіс деген шешім қабылдауға болады? Жақсы нәрсені білмей, олар еркіндікті қалай бағалай алады?

Роулздың жауабы - мотивацияның белгілі бір түрін ұсыну.

Бастапқы агенттер Роулздың айтуынша «игіліктің таңдамалы теориясы» басшылыққа алып «бастапқы тауарларды» қалайтынын біледі. Бұл - еркіндік, мүмкіндіктер, байлық, табыс және «өзін-өзі бағалаудың әлеуметтік негіздері»

Сондай-ақ олар қызғанышты білмейді, сондықтан біреудің сәттілігіне ренжімейді, олар «өзара мүдделі емес», сондықтан ешкімнің оң немесе теріс позициясына қызығушылық танытпайды. Сөйтіп Роулз бастапқы ұстанымға қатысатын адамның гипотетикалық, фантастикалық моделін жасайды. Нәтижесінде біз нақты адамдарға ұқсамайтын бастапқы орындарындағы адамдарды көреміз. Бірақ бұл теорияны сынға алу емес, әдіснамалық құрылғы ретінде әрекет етуге арналған; әділеттінің дұрыс принциптері туралы пікірімізді білдіруге көмектесетін құрылғы.

Сондай-ақ, Юмнің «әділдік жағдайлары» деп кейбір жағдайларда әділдік идеясы қолданылмайтынын айтады. Егер біз үлкен қиыншылыққа ұшыраған болсақ, бәрімізді тірідей сақтай алмайтынымыз екі

талай, онда біз біреудің іс-әрекетін әділетсіз деп сынау керек деген идея күлкілі болып көрінеді. Егер тірі қалсаңыз, өзгелерден қолыңыздан келгеннің бәрін алуыңыз қажет, сонда әділдік туралы ойлар толықтай көрінбейді. Екінші жағынан, егер біз осындай молшылық жағдайында болсақ, бәріміз қалағанымыздай болар еді, сонда әділдік қақтығысы болмайды. Егер сізде қандай да бір нәрсе бар болса, неге мен сізбен бұл туралы дау айтуым керек, егер мен басқа біреуді, онымен бірдей қиындықсыз ала алсам? Тиісінше, әділдік жағдайлары «жетіспеушілік пен молшылықтың арасында»

Әділдік принциптерін таңдау

Бастапқы ұстанымды құрған соң, нәтижесінде әділдік қағидалары қандай болады? Роулздың айтуынша, біз кез келген уақытта бастапқы ұстанымға жол аша аламыз. Егер мұны жасасақ, біз өзіміздің әділдік қағидаларын шынымен таңдағанымызды көреміз.

Роулздың айтуынша, біз келесі қағидаларды таңдаймыз:

1. Әрбір адам, бостандықтың жалпы жүйесімен үйлесімді, барлық адамдарға тең болатын, құқыққа ие болу тиіс,

2. Әлеуметтік-экономикалық теңсіздіктердің ұйымдасуы келесідей болу керек:

a) ең аз қамтылғандар үшін, ең үлкен пайда.

b) әділ мүмкіндіктер мен теңдік жағдайында, барлық кеңселер мен лауазымдарға қосылу (A Theory of Justice, 302 [266])

1 принцип - Еркіндік принципі, 2 - айырмашылық принципі және 3 - әділдік принципі

Роулздың айтуынша, қолайлы игіліктер деңгейіне қол жеткізген соң еркіндік мәселелері әлеуметтік-экономикалық міселелерінен абсолютті басымдылыққа ие болуы керек

Бұл мағынада, мысалы, құлдықтың қорғалу қажеті жоқ, өйткені құлдар еркіндіктерден да жақсы жағдайда тұрады.

Осылай, айырмашылық қағидатына қарағанда әділ мүмкіндіктер принципінің басымдылығы туралы айтуға болады.

Біздің қызығушылығымыздың басты мақсаты - айырмашылық қағидаты. Бұл Роулз үшін барлық азаматтар арасында тауарларды тең бөлу туралы жалпы презумпция бар деген мағынадағы кең эгалитарлық принцип.

Бұл эгалитаризмнің сын-ескертулерін жиі тудыратын мәселесі: ол ынталандыруға мүмкіндік бермейді. Яғни, кейбір адамдар қосымша сыйақы алатындығын білсе, әлдеқайда жақсы жұмыс істеуге тырысатын еді.

Бірақ жоғары өнімділіктің ауыр жұмысы бәрімізге пайда әкеледі: тікелей - жаңа жұмыс орындары, немесе жанама- тұтыну мүмкіндіктері тікелей салық түсімдерінің арттырады.

Енді теңсіздік барлық адамдарға пайда әкелсе, онда оған қарсы не болуы мүмкін? Ақыр соңында, кім істейді бұл жаман Осы негізде эгалитаризмді тиімсіз және иррационалды, тіпті «қызғаныш саясатына» дейді

Роулз шартты мәлімдемеге келіседі, егер теңсіздік әрбір адамның жақсы болуы үшін қажет болса және, ең алдымен, олардың нашарын жақсы қылса, бұл рұқсат етілуі керек. Бұл идея айырмашылық принципі н береді. Дегенмен, сипатталғандай ынталандыру түрі қажет пе? Ол туралы мәселе философтар мәселесі емес, психологтар мен экономистер үшін.

Біз қараған утилитикалық саяси философияның әл-ауқат мемлекетімен еркін нарық жүйесі Дифференция принципіне қарағанда әлдеқайда көп теңсіздікке жол береді. Бірақ Роулз айырмашылық қағидаты әділдікке қол жеткізу керек екенін қалай көрсете алады? Оның жауабы гипотетикалық шарттық құрылғыны пайдалану болып табылады. Бастапқы ұстанымнан адамдар әділдік принциптерін таңдап, утилитаризмді артық көреді. Бірақ неге олар мұны істеуі керек? Неліктен утилитарлық принциптерді таңдамасқа?

Алдыңғы бөлімде мен Бұл бастапқы ұстанымды бейімдеуді қарастыруға көмектесуі мүмкін. Мысалы, сіз аурухана төсегіне ояңансыз. Біріншіден, сіз есеңгіреудің үлкен шығындарынан зардап шегетінін түсінесіз. Төмен қарап, сіз бастан аяққа дейін байланғаныңызды көресіз. Сіздің есіміңізді, жынысыңызды немесе нәсіліңізді еске түсірмейсіз және оларды өздігінен тексеру арқылы таба алмайсыз (таңбаланған білекке арналған жапсырмада тек нөмір бар). Сіздің отбасыңыз, кәсібі, сыныптары, күші, дағдылары және т.б. туралы фактілер сіз үшін жоғалады. Сіз экономика және әлеуметтану мамандығы бойынша оқыған кейбір жалпы теорияларды еске түсіресіз, бірақ тарих сабақтарынан ештеңе есте алмайсыз.

Шындығында, тіпті ғасырдың қандай екенін де айта алмадыңыз. Содан кейін бөлмеге ақ киім киген адам кіреді. «Қайырлы таң, - дейді ол, - Мен профессор Джон Роллзбын. Ертең сенің жадың қайтарылады, бандаждарың алынып тасталады, ал сіз кете аласыз. Сондықтан бізде уақыт аз. Сізге ертеңнен бастап сіз таңдаған қоғамда өмір сүретін болатынын ескере отырып, сіз қоғамды қалай құруға болатынын айтуыңыз қажет. Сізге қоғамды өз мүдделеріңіздің негізінде ғана құрастырғыңыз келеді. Сіздің нақты мүдделеріңіздің не екенін білмесеңіз де, мүмкіндігінше көптеген негізгі тауарларды - еркіндікті, мүмкіндіктерді, байлық пен табысты қалайтыныңызды және басқа біреудің тағдыры туралы ойламаңыз. Мен сенің шешіміңді көру үшін кеше қайта ораламын. Осы жағдайларда, таңдаудың ақылға қонымды болар еді?

Бастапқы позициядағы адамдар бірдей сондықтан олардың барлығы да дәл осылай ойлайды. Сонымен, сіз еркіндік принципі таңдайсыз ба? Сізге не үшін қажет екендігінің негізгі себебін көрдік. Сіз қандай топқа немесе топтарға жатқандығы туралы білмегендіктен, қоғамның бір бөлігін кемсіту ақылсыз болады. Сіз білетін барлық нәрселер үшін сіз өзіңізді кемсітуге болады. Бұл тең еркіндікті таңдаудың негізі. Бірақ неліктен барынша кең бостандыққа? Роулздың болжамына сәйкес, бұл адамдар тек қана маңызды тауарларды алғысы келетінін ғана емес, мүмкіндігінше олардың көпшілігін қалайды. Бойжеткендіктен немесе ауруханалық төсектің арқасында еркіндік принципі айқын және автоматты таңдау сияқты көрінеді. (Әрине, әділ мүмкіндіктер қағидасы туралы айтуға болады.

Алайда, Роулздың айтуынша, адамдар тек Еркіндіктің қағидаттарын ғана қабылдамайды, сонымен қатар басқа принциптерге қарағанда «лексикалық басымдықты» береді. Осыған сәйкес, біз ештеңе үшін бостандықты құрметтей алмаймыз. Бірақ бостандыққа осындай абсолютті басымдылық беру өте ұтымды емес деп айтуға болады. Кейде қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін еркіндікті құрту керек - соғыс уақытында кедергілер мен сөндірулерді ойлаңыз. Немесе үлкен экономикалық қиындықтар мен жетіспеушіліктер кезінде саяси және азаматтық бостандықтарға шектеу қоюға болады, егер бұл бізді азықтандырудың жалғыз жолы болса. Ендеше, бостандықтың басымдылығын қалай қабылдауға болады

Айырмашылық принципі

Енді біз айырмашылық принципі н жасасақ. Бұл, әрине, теңсіздік барлық мүдделерге сәйкес келмейтін болса, қоғамдағы байлық пен табыстың таралуы тең болуы керек деп айтады. Атап айтқанда, бұл ең нашар болу керек. Неліктен осындай принципті таңдау керек?

Шындығында, біз белгісіздік жағдайында ұтымды таңдау мәселесін мысалға келтірдік. Сот төрелігінің қағидаларын таңдаудың ұтымды болатынын анықтау үшін алдымен бұл жағдайда ұтымды таңдаудың қандай принциптерін қолдану керектігін білу қажет. Бұл түсінік «ақылға қонымды таңдау теориясы» немесе «рационалды таңдау теориясы» ресурстарын пайдаланып проблеманы шешуге көмектесе алатынымызды білдіреді.

Ойында проблеманың түрін көру үшін қарапайым мысалдан бастасақ. Мысалы, сіз мейрамханада отырсыз және бірінші тағамды таңдау қажеттілігімен бетпе-бет келесіз. Бұл мәзір тұрақты баға болып табылады, сондықтан тауарлардың салыстырмалы құнына алаңдаудың қажеті жоқ. Сондай-ақ сіз кез келген диеталық немесе діни проблемаларға назар аудармайсыз. Таңдау өте қарапайым. Мәзірде тек екі тағам бар: мидиялар мен қауын. Қауын - бұл қауіпсіз нұсқа. Бұл жақсы мейрамхана, сондықтан олар жоғары сапалы піскен қауынды ғана ұсынады. Сізге оның ұнайтындығына сенімді бола аласыз. Алайда, мидиялар құмар ойынға ұқсайды. Әдетте олар сіздерге үлкен рахат сыйлайды - қауындан әлдеқайда көп. Бірақ нашар болып шықса, бүкіл аптаңызды бұзуы мүмкін. Өткен тәжірибеге сүйене отырып, айталық, он мидияның біреуі әдеттей нашар әсер етеді деп болжауға болады. Осы фактілерді ескере отырып, не таңдау керек?

Бұл мәліметтерді кесте түрінде нысаны анықтауға көмектеседі. Сандар пайдалықтың салыстырмалы мөлшерін - «рахат» және «қанағаттанбау» .

Қауын 5 (жақсы болса да, жаман болса да). Мидиялар 20 (егер жақсы болса - 90% кездейсоқ) -100 (егер жаман болса - 10%)

Рационалды таңдау теориясына сәйкес «болжалды пайданы барынша арттыру (максималдау)» немесе «орташа құндылық мәнін барынша арттыру (максималдау)» керек деп айтады. Бұл дегеніміз, біз әрбір нұсқаның орташа мәнін аламыз және ең жоғары орташа мәнді таңдап аламыз. Бұл «болжалды пайда» орташа көрсеткіші болып табылады. Әрине, қауынның орташа пайдасын есептеу бос әрекет, қалай болғанда да 5. Мидияларды болжалды пайдалылығын есептеу қиынырақ.

Әрбір ықтимал нәтиженің тиімділігін біз ықтималдылығына көбейтеміз. Содан соң біз сомалардың әрқайсысын қосып, орташа мәнін табамыз. Осылайша, біз 20-ны 0,9 көбейтуден бастаймыз. (20 - ол жақсы

мидиялардың пайдалылығы, 0,9- олардың жақсы болуының ықтималдығы). Нәтижесінде +18. Содан соң, біз - 100 (нашар мидиялардың пайдасын) оның ықтималдығына көбейтеміз де, - 10 шықты. Енді $18 + (-10) = 8$, бұл мидиялардың болжалды пайдалылығы.

Мұны көрудің тағы бір жолы - сіз осы «ойынға» қатысқаныңыз туралы ойлану, немесе Роуллздың балық-жұмыртқасы мысалы.

Роуллз келтірілген мысалдада, балық-жұмыртқалары туралы, немесе мейрамхана, ауруханадағы таңдаулар, біз үш түрлі таңдау қағидатын анықтады, және әрбір мәселе өз шешімін тапты. Енді осы қағидаларды түсіндіріп, біз әлеуметтік жағдайға және аурухана төсегіндегі бақытсыздықтың бастапқы жағдайынан ұтымды таңдауымызға назар аудар аламыз.

Сонымен, бізде екі рационалды таңдау принципі бар: *Maximax* (максимумды максималду) мен *Maximin* (минимумды максималду)

Рационалды шешімді бірден көруге оңай болмауы мүмкін, бірақ бастапқы ұстанымында ұтымды таңдау принципін белгілеу өте маңызды. Мысалға келтірілген үш қағидалардың әрқайсысы үшін әділетті қоғамның үлгілерін анықталады. Күтуді барынша арттыруды қалағандар ең жоғарғы орташа баллмен нәтиже іздейді. Тиісінше, аурухана төсектерінен олар орташа пайда әділдік теориясының кейбір нұсқаларын таңдайды: біз қоғамдағы орташа ұстанымды барынша жақсы етуге тиіспіз. Олар, қоғамдағы ең нашар қырларын көреді де, нашар қырын мүмкіндігінше минималдауға тырысыды. Басқаша айтқанда, олар Роуллздың айырмашылық принципін таңдайды.

Maximax, керісінше, ең жақсы нәтижеге ғана назар аударады. Сондықтан, олар қоғамның теңсіздік формасын, артықшылықты, бай және күшті билеуші таптарын таңдай алады. Бұл Роуллздың «рационалды таңдау теориясын» пайдаланудағы дұрыс таңдау принципі деп санаймыз, әр жағдай, арнайы шешім талап етеді. Қауын - мәзірде мінсіз рационалды таңдау емес. Кейде тәуекелге барудың, ұтымдылығы артуы мүмкін. Дегенмен, Роулс бастапқы ұстанымның айрықша мән-жайн тек қана ақылға қонымды таңдау жасайтынына сенуге негіз бар екенін көрсетеді. Енді оның дәлелдерін зерттеу керек.